

KLIC TRIGLAVA

- TITO PROTI RANKOVIĆU :
- SLOVENCİ IN SLOVENIK
- JULIJ 1946
- DR. ERLICH IN "INTERMARIJ"
- KOMSOMOLEC OBTOŽUJE PARTIJO

326

JULIJ 1966

KULTURA IN OMIKA

NEZNANJE JE PROBLEM

Na spomladansko skupščino Zveze študentov ljubljanskih visokošolskih zavodov bi morale priti 177 delegatov, prišlo pa jih je samo 80. Prisotni so se dogovorili, naj skupščina začne delo, čeprav ne bo mogla sklepati. Ivo Marenk, predsednik univerzitetnega odbora Zveze študentov, je rekel, da je zveza v stalni krizi, ki ni samo odraz njene morebitne nedelavnosti, ampak posledica že preživelih strukturnih elementov. Organizacijska struktura na ljubljanskih visokošolskih zavodih je hierarhična in Marenk je predlagal, naj se delo odbora bolj demokratizira. Stalna oblika dela naj bi postala študentska skupščina, ki naj bi se sestajala vsaj štirikrat na leto. Rektor univerze prof. inž. Albert Struna, ki je bil prisoten, je bil sicer vesel predloga za demokratizacijo organizacije, a je študentom takole natočil čistega vina: "Skrbi (me), kdo bo opravljal delo, ki si ga nalagate, ko niso prišli na skupščino niti vsi delegati? Stalno poslušam koliko je problemov. To sploh niso problemi ampak nedelavnost ali pa neznanje. Treba je delati in odpraviti težave; samo z opozarjanjem na probleme pa ne boste ničesar naredili."

Stvar je nerodna le v toliko, da študentje delajo to, kar vidijo in slišijo od svojih očetov v ZKJ in ZKS. Leti pa ne delajo, ampak samo razpravljajo in opozarjajo na probleme. Zato je tudi DELO pred kratkim priobčilo karikatur, na kateri ladja (Jugoslavija) tone, poveljnik ladje (Tito) pa svoji posadki nekaj razlaga (opozarja na napake), a nihče se ne zgane, da bi kaj naredil.

SMISEL ZA HUMOR ?

Ljubljanski dnevnik DELO je priredil pred kratkim med svojimi bralci anketo, da bi med drugim zvedel tudi za popularnost svojih rubrik. Rezultat je pokazal, da bere "Petra Mozolca" 75% anketiranih, "Pisma bralcev" 72%, "Pa še to" 62%. Peter Mozolec je junak karikatur, ki kritizirajo neumnosti in posledice novotarij in eksperimentov režima doma. Pisma bralcev v veliki večini vsebujejo kritiko in primere nepravilnega odnosa med delodajalci in delojemalci, vprašanja o gotovih perečih problemih, na katera merodajni dajo včasih svoj odgovor, in podobno. "Pa še to" pa so kratka poročila šegave narave o smešnih ali neverjetnih dogodkih v Jugoslaviji. Interes bralcev za ostale rubrike niha med 53 in 30%. Anketa je nazorno pokazala, da bralci skoro instinktivno berejo rubrike, ki na en ali drug način kritizirajo življenje doma.

ŠOLSTVO: Kot kaže bo ljubljanska univerza letos v finančnih težavah. Na sestanku sveta in uprave univerze so namreč ugotovili, da bo denarja precej manj kot ga potrebujejo. Po sedanjih predvidevanjih ga bodo imeli

komaj dovolj za izplačilo osebnih dohodkov.

1. aprila so v dijaškem domu v Kopru nenadoma zvišali oskrbnino. To ni bila za gojence nobena prvoaprilska šala ampak kruta resničnost. Oskrbnina se je zvišala za skoraj 5.000 starih dinarjev na 27.000 dinarjev na mesec. Leta 1961 je znašala 6.600 dinarjev, l. 1964 pa se je po uvedbi gospodarske reforme zvišala od 14.530 na 22.300 starih dinarjev. S tem so stroški postali tako veliki (in povišanje tako pogosto in visoko), da je moralo precej gojencev dom zapustiti.

FILM: Lani so izvozili 89 (l. 1964 - 90) domačih dolgih filmov v 25 držav. Od teh kar 23 v Alžirijo in na Kubo. Kratkim filmom so izvozili 243 v 33 držav. 63% jih je šlo v Vzhodno Nemčijo. Zanimivo je, da je Avstrija odkupila kar 15 kratkih filmov.

Novi slovenski film "Po isti poti se ne vračaj" obravnava va življensko problematiko bosenskih sezonskih delavcev v Sloveniji. Kritiki pravi, da ga je zadovoljil prikaz "človeške nekomunikativnosti med sezonci in družbo, v katero so prišli prodajati svojo fizično silo". Pravi tudi, da morda veje iz filma neka antislovenska ost, ker karikira slovensko pridobitniško družino, ki si v predmestju iznajdljivo gradi hišico. Ker pa film graja "brezdušnost, zmaterializiranost in skomercializiranost" - menda med slovensko družbo - recenzist meni, da ni moči reči, da je antislovenski. Morda splošno človeški.

Komisija slovenske skupščine za družbeno nadzorstvo je v začetku junija obravnavala krizo filmskih producentov v Sloveniji. Izhod iz te krize je kot kaže samo v reorganizaciji filmskih podjetij, od katerih imata dve, Triglav film in Filmservis, tako negativno bilanco, da so jima banke odrekale nadaljnje kredite in nista več sposobni poslovati. Obe tvrdki sta sodelovali s tujimi partnerji, toda njuni optimistični računi o dobičku so bili zgrešeni. Tuji partnerji niso bili ravno solidni in izguba se je večala iz leta v leto. Podjetje Viba film, ki se ukvarja zgolj s proizvodnjo domačih filmov, stoji sicer finančno bolje, vendar je njegova bilanca tudi pasivna. Pravijo, da leži rešitev samo v ustanovitvi združenega podjetja odnosno v pridružitvi Triglav filma in Filmservisa Vibi.

KNJIŽNI TRG: MLADJE, kulturna revija mladih Korošcev, zbranih okoli istoimenskega kluba, izhaja že šest let, a je letošnja številka bila prva, ki mi je prišla v roke. Moderno, a vendar estetsko in tipografsko okusno urejena revija, je ponatisnila nekaj pesmi in krajšo prozo koroških Slovencev in objavila fotografije nekaterih del njihovih likovnih umetnikov ter pregled leposlovne, gledališkega in šolskega udejstvovanja v pokrajini. Nekaj člankov obravnava politične probleme na Koroškem: Feliks J. Bister daje izčrpen vpogled v deželnozborske volitve l. 1965, objavljeno pa je tudi predavanje na študijskem seminarju Kluba koroških študentov na Dunaju v Podravljah in poročilo o tem seminarju. -SPECTATOR

LONDON, 2. JULIJA 1966.

LETO XIX. ŠTEV. 326.

RANKOVIĆ ODPSTOPIL!

TITO OBTOŽIL UDBO - STEFANOVIĆ ODPSTAVLJEN

PRIČAKOVALI SMO že nekaj časa, da se bo v Jugoslaviji nekaj moralo zgoditi, ker je bilo spričo lanskoletne gospodarske reforme in njej sledečega notranjega odpora nemogoče, da bi šlo tako naprej. Končni možnosti sta bili samo dve: ali gospodarska reforma v celoti ali gospodarski bankrot države. In ne samo to: ob tem slednjem bi nazadnje prihajal pod znak vprašanja sam obstoj Jugoslavije kot skupne države.

Tako so napovedovali od doma in v tujem tisku, da se bo nekaj zgodilo. Toda vse napovedi - o Titovem odstopu, o likvidaciji političnega monopola partije, o večji "rotaciji" itd - so bile več ali manj prikrivanje tega, kar se je dejansko v loncu kuhalo. Zgodilo se je včeraj na seji Centralnega komiteja ZKJ na Brionih. Tam je Tito obtožil tajno policijo, da je država v državi, da je prestopila svoj in camera caritatis dogovorjeni delokrog ter predložil odstavitev policijskega ministra Svetislava Stefanovića, državnega tajnika za notranje zadeve. Predlog je bil sprejet, nakar je bilo samo logično, da je odstopil tudi Aleksandar Ranković, ki je bil siva eminenca UDBE, odkar so drugi prevzeli njeno eksekutivo. To so prve vesti, ki pa se nam zde tako važne, da prihajamo pred svoje naročnike v II. izdaji Klica Triglava.

Vse govori za to, da ima Tito vojsko za seboj, torej edino stvarno silo, ki more biti kos tajni policiji. Tudi kraj sestanka, dasi ne prvič, je bil dobro izbran - otok, ki ga je spet kontrolirala mornarica. Tako so bila izključena kakršnakoli presenečenja.

Videti je, da je bistremu Zagorcu Brozu jasno, kam bi pripeljalo, če ne bi prišlo do preloma. Ne le da gospodarska reforma nikdar ne bi bila mogoča, ampak bi v trenutku kake državne krize lahko prišlo do notranjega državnega udara, ko bi tajna policija, kot politično najbolj izgrajen in osebno najbolj zainteresiran aparat, terjala vso oblast zase. Ker je bila ta - z obmejnimi kontrolnimi organi in vso diplomacijo pod seboj! - v nesorazmerni meri v srbskih rokah, je več kot naravno, da bi v končnih posledicah to lahko privedlo Jugoslavijo pod znak vprašaja. Težko bi bilo obtoževati Tita za kak nacionalni šovinizem ali nacionalni protekcionizem. Močno dvomimo, da mu ne bi bila celovitost države vsaj toliko pri srcu kot partija, saj slednja brez prve dejansko nič ne pomeni. In poleg tega Titu gotovo ne more biti vseeno, če bi ga nazadnje zgodovina obsodila kot grobokopa Jugoslavije.★

Prepovedani kongres

Od našega tržaškega dopisnika

Kakor je KT napovedal aprila meseca, bi moral od 1. do 4. junija zasedati v Gorici kongres Zveze evropskih manjšin. V zadnjem trenutku, ko so prvi udeleženci že prihajali v Gorico, pa je oblast prepovedala kongres, sklicujoč se na fašistični zakon iz leta 1936.

Ta manjšinska Zveza je nastala v povojnih letih z namenom, da seznani večinske narode z manjšinsko problematiko in da zbliža evropske manjšine.

Letni kongresi so izmenično v državah, kjer žive narodne manjšine. Tako je bil pred tremi leti tak kongres v Italiji v dolini Aosta, kjer živi francoska narodna skupina. Tedaj je kongres mirno potekel in oblasti niso potegnile iz poza-be fašističnega zakona, po katerem je treba kongres napovedati leto dni prej, da potem o njem razpravlja posebna komisija, v kateri so bili predstavniki fašistične stranke, fašističnih korporacij in ukinjenega Ministrstva za kolonije.

Formalno je torej to bil letos izgovor oblasti. Politično pa so predstavniki vladnih strank trdili, da je zveza v rokah nacistov, kar ni res, ko pa je v ožjem odboru samo en Nemec. Nazadnje je danska vlada podpornica te zveze in si je res težko misliti, da bi ona podpirala naciste.

Razlog prepovedi je v tem, da bodo na Goriškem v kratkem praznovali petdesetletnico vstopa italijanskih čet v Gorico, v Benečiji pa stoletnico priključitve. Pa tudi v Trstu bodo kmalu volitve, pa je zato treba že zdaj misliti na glaso-ve s strani šovinistične desnice.

★ Tito je dalje soočen z novimi generacijami, ki se požvižgajo na devet partizanskih ofenziv in ki terjajo državo, v kateri bo dovolj kruha in tudi dovolj svobode. Tega krika po svobodi, ki jo novi rodovi verjetno razumejo malo drugače kot mi na zapadu, ne more ignorirati prav nobena komunistična oblast. Tito se tega mora zavedati, saj je zdaj znano, da je on dajal pobudo Djilasu, naj piše famozne članke pred trinajstimi leti, ker je predvideval vlogo aparatčikov, ki so zdaj takšno breme npr. v Sovjetski zvezi. Nesreča je bila le, da je bil Djilas neučakan in je šel predaleč, da si se je pozneje vse uresničilo, kar je v bistvu napovedoval. Danes pa je ta razvoj že tako daleč in novi rodovi tudi že tako močni, da je bil včerajšnji Titov poseg ne samo možen ampak tudi že nujen.

Ne dvomimo, da bodo tem prvim vestem sledile še nove in nič manj važne. Vse je le vprašanje časa. Nam kot listu je to v zadoščenje, ker nismo nikoli dvomili v razvoj v Jugoslaviji in smo do njega zavzemali vsaj od januarja leta 1954 - Djilasov slučaj - dosti emigrantsko-neortodoksno stališče. Zagovarjali smo tesnejše stike med Jugoslavijo in Zapadom in trdili smo, da ideje ne poznajo železnih zaves.

In emigracija? Osemnajst let trobimo, in že spet stojimo pred dogodki, ki jim emigracija ni kos. Nobenega govora ni o tem, da bi emigracija mogla nadomestiti sile doma - daleč od tega! Toda kot kaže, nanje niti najmanj ne bo mogla niti vplivati.

UREDNIŠTVO

RIMSKI SLOVENIK

Od našega dopisnika

Podobno kot imajo Hrvatje svoj Zavod sv. Hieronima v Rimu, tako smo tudi Slovenci leta 1960, predvsem na pobudo pok. p. Prešerna in na prošnjo pok. nadškofa Antona Vovka, dobili svoj Slovenski zavod, "Slovenicum", ali kakor ga na kratko imenujemo Slovenik. Od vsega početka zavod gostuje v tujih poslopjih, ker lastnega še nima. To je tudi najtežje vprašanje, čeprav je p. Prešeren, kakor nam je znano, od vsega začetka računal, da bo zavod mogel biti nastanjen v slovenski hiši na Via dei Colli 8, v Rimu.

Naš dopisnik se je obrnil na prorektorja Slovenika msgr. dr. Maksimilijana Jezernika in ga prosil za intervju. Dr. Jezernik prihaja iz Štajerske, rojen 1922. Maturiral je med vojno v Ljubljani in nato nadaljeval študije v Rimu, kjer je bil posvečen in je pozneje opravil tri doktorate: iz filozofije in iz misiologije ter na rimski univerzi doktorat iz civilnega prava. Leta 1963. je bil imenovan za monsignorja, dve leti pozneje pa ga je papež Janez imenoval za rektorja filozofskega zavoda univerze papeža Urbana VIII. v Rimu.

Naš rimski dopisnik je pričel z naslednjim vprašanjem:

Lani 28. oktobra ste slovesno odprli Slovenski zavod v Rimu. Kaj je namen tega zavoda?

V prvi vrsti bodo v njem študirali duhovniki iz Slovenije za doktorate na papeških univerzah in dosledno širili in poglobljali izobrazbo duhovniškega stanu. Priliko višjih študij bodo imeli tudi duhovniki, ki se - kot pravi statut - čutijo Slovence, bodisi po rodu ali po jeziku, da le imajo predpogoje za učinkovito delovanje na resnem rimskem zavodu. V Rimu je nad 50 narodnih zavodov. Slovenski bo dokaz naše prisotnosti v Rimu, v katoliškem svetovnem parlamentu. Preko njega bi mogli osvetliti slovenske probleme rimskemu okolju. Pripomogel bo, da bi zbirali in objavljali zgodovinske podatke o našem narodnem življenju, ki se skrivajo po rimskih arhivih.

Kakšna ustanova je Zavod?

Zavod je izključno verska ustanova in je direktno pod najvišjo cerkveno rimsko oblastjo. Predstojnike imenuje Sv. kongregacija za semenišča in univerze po posvetu slovenskih škofov brez tujih zunanjih vplivov. Nobena civilna oblast nima dostopa ne do imenovanja predstojnikov ne do uprave. Če zavod propade, podeduje vse imetje Apostolski sedež in ga bo porabil za vzgojo slovenskih duhovnikov.

Kdo je za zavod dal pobudo?

Ideja je že stara, a po vojni jo je sprožil jezuit pater Prešeren. Leta 1960 je tedanji ljubljanski škof Anton Vovk uradno zaprosil Apostolski sedež, naj ustanovi v Rimu zavod, ki bo sprejemal "mlade duhovnike iz slovenskih škofij in jih pri častitljivih grobovih apostolov vzgajal, kakor je prav, v pobožnosti, znanosti in duhovniških krepostih. "Novembra istega leta je Sv. kongregacija za semenišča in univerze ustanovila Slovenicum. Ker takrat ni bilo mogoče priti na študije iz domovine, je škof Vovk pristal, naj pridejo v Rim dopolnjevati svoje študije slovenski duhovniki iz Argentine. Trije so študirali na papeških univerzah, uradno kot gojenci Slovenskega zavoda, konkretno pa so bili gostje na Via dei Colli 8. Razvoj zavoda se je bil ustavil zaradi težav, o katerih p. Prešeren

kot prvi rektor preje še sanjal ni: hiše ni bilo. Slovenski škofje so zato imenovali 20. novembra 1964. "odbor za nakup hiše za Slovenski kolegij v Rimu in za ureditev vseh pravnih zadev", ki je vseslovenski in delovnega značaja. Med predstavniki za druge slovenske kraje so imenovali č. g. Ignacija Kunstlja za Anglijo, prelata Alojzija Baznika za Ameriko in Msgr. Oreharja za Južno Ameriko.

Vas so januarja 1965 imenovali za pro-rektorja zavoda in po smrti p. Prešerna nosite vsi juridično odgovornost. Ali bi povedali kaj več o težavah, katere ste omenili?

Hiše ni. Ko je prišel leta 1959 v Rim prvi duhovnik iz domovine, je bilo treba zanj najti mesto v Collegio Damasceno, ker drugje zanj ni bilo prostora. Tudi hrvaški zavod sv. Hieronima ga ni mogel sprejeti. Njemu so leta 1961 sledili prvi bogoslovci v Germanik. V tem šolskem letu je sedem gojencev - iz koprske, ljubljanske, mariborske in goriške škofije ter dva od Slocencev, razkropljenih po širnem svetu. Božja Previdnost nam je tudi našla stanovanje, ki bolj odgovarja duhovniškemu izoblikovanju. Vrhovni predstojnik misijonarjev Consolate nam je odstopil del hiše, kjer morejo v miru in zbranosti študirati prvi poganjki Slovenskega zavoda. Tako je bil razrešen težkega bremena dr. Pavel Robič, ki je začetnikom nudil gostoljubje na Via dei Colli 8 in vodil ekonomsko upravo.

Kako upate, da bo zavod dobil primerno hišo?

Razposlali smo pismo vsem duhovnikom slovenskega porekla po svetu. Prvi odgovori so prekrasni in bralec pisem ima vtis, da smo orodje v božjih rokah. Bog povrni vsem poznanim in nepoznanim dobrotnikom! Angleški Slovenci so v teku dobrega tedna po našem pismu poslali prvi milijon lir. Ameriški Slovenci so pokazali, da njihova širokogrudnost ne pozna meja. Večkrat smo že občutili, da nas spremlja molitev nevidnih vernikov.

KLIC IZ DOMOVINE

Slovenski škofje so iz domovine, ki je skoraj misijonsko področje, naslovili na Slovence prošnjo, da gmotno podpro Slovenski zavod. "Od razvoja tega zavoda je v veliki meri odvisna bodočnost katoliške Cerkve v naši domovini... Pomagajte torej, prosimo, da si na ta način zagotovimo zadostno število dobrih duhovnikov doma in v tujini. Vsak gmotni dar bo dobrodošel - tudi vdovin vinar.... S tem, da bomo zavod ostvarili, bomo pokazali, da je vera v naših srcih trdna in živa, ker se bo kazala tudi v velikodušnih delih."

Denarna nakazila je poslati na sledeče tekoče račune: Collegio Sloveno, Opere di religione, Stato Citta del Vaticano, c. 151.229; 7449/M. bančna in osebna nakazila pa je nasloviti in poslati na naslov: Mons. Jezernik Maksimilijan. Via Urbano VIII. 16, Stato Citta del Vaticano. Najbolj enostaven način je seveda, če pošljete prispevke posameznim zastopnikom, tako v Angliji č. g. I. Kunstlju, v Ameriki č. g. Bazniku, v Argentini č. g. Oreharju itd.

TODA 'VESTNIK' JE PROTI

V prvi letošnji številki je 'Vestnik' bivših borcev, ki ga je ustanovil pok. K. Škulj, duh. svetnik, obravnaval ta problem z ideološkega vidika in potem v naslednji številki takole zapisal: "Naš članek Za jasnost pojmov in načel vprejšnji številki je bil v emigrantskih vrstah - razen nekaj izjem - odlično sprejet. Boj za pravo podobo Slovenicuma bomo nadaljevali do konca. Dokler se vprašanje ne razčisti, bo za nas Slovenicum na via dei Colli 8 v Rimu. Tam agenti komunistične vlade nimajo vstopa: to je trenutno najboljšje jamstvo."

Zveza borcev "Tabor" odn. njen list doslej o tem ni pisal.

OB DVAJSETLETNICI

ZGOVOREN dokaz slabe vesti komunističnih oblasti je bil, da niso objavile niti dneva niti kraja, ko so juridično umorili človeka, do katerega bi morali, če bi bili ljudje, pokazati lincolnsko velikodušnost, potem ko so ga politično in vojaško-policijsko premagali. To tudi kaže, da so že takrat imeli tako malo zaupanja v lasten narod, da so se bolj bali mrtvega kot živega politično-idejnega nasprotnika. To bo ostalo pribito v zgodovini, kakor je to svetovni tisk ugotovil že julija 1946, ko so iz Beograda oznanili izid sodnega procesa, ki so ga uprizorili proti Draži Mihailoviću. In tudi to bo ostalo pribito v zgodovini, kakor svetovni tisk zdaj, dvajset let pozneje, ugotavlja popolno polomijado gospodarsko-politične vladavine tistih,

ki so si pred zgodovino privzeli patent za reševanje vseh politično-gospodarsko-socialnih problemov človeške družbe.

Toda tudi vsi tisti, ki se imenujemo svobodnjaki, brez ozira na politično pripadnost ali miselnost, bi morali kazati večjo mero objektivnosti do človeka, ki je iz čistih patriotskih pobud izbral svobodo gora in gozdov pred kapitulacijo in vojnim ujetništvom. Osebnost je moral vedeti, da bo materialno s tem samo izgubil, saj o kakšni vojaški ali politični časti in donosnem položaju tedaj prav gotovo ni bilo govora. Končno tudi ni imel izbire samo med enim in drugim, kar smo vendar videli pozneje drugod ob drugih prilikah ali v drugih okoliščinah. Upor je praktično pričel z golimi rokami proti najmočnejšemu vojaškemu stroju, kar jih pomni človeška zgodovina; rekel bi, brezupen boj, kot je tedaj kazalo. Pobude so torej morale biti absolutno idealne, patriotske, zgodovinsko in psihološko utemeljene, a zato tudi v veliki meri naivne, čustvene.

Spričo poraza redne vojske in mednarodno-političnih posledic na ozemlju naše širše domovine, bi tedaj vse govorilo proti temu, da se nadaljuje tako s kraljevsko kot z jugoslovansko vojsko (in Mihailović je odbijal, da bi ga nazivali četnika). Človek bi rekel, da je bilo to politično tem bolj noro, ko so se pričeli ustaški pokolji srbskega prebivalstva in je razvoj silil v to, da se bodo Srbi obrnili ne samo proti Hrvatom kot narodu ampak tudi proti vsaki Jugoslaviji. Kaj mora biti torej večji dokaz Mihailovićevega iskrenega jugoslovanstva kot to, da je kljuboval ozkim nacionalističnim tokovom in stal ob jugoslovanski zastavi v svobodnih srbskih planinah? Ob tem ni čisto nič važno, če se je nacionalno počutil Srba ali Jugoslavana, kar je bila izključno njegova osebna zadeva. Odločilno je bilo samo to, da je postopal kot Jugoslovane in v posledicah branil Hrvata proti Srbu, med katerima v svojem srcu ni delal razlike. Da je bilo temu tako, pričajo resni ljudje, ki so Mihailovića poznali pred vojno v Celju in med vojno v gozdovih.

Ni dvoma, da je mož delal napake in možato jih je priznal na procesu. Toda istočasno je treba vzeti v poštev nesrečno dejstvo, da je bila njegova stvarna oblast na terenu omejena in da ni imel možnosti, da bi klical na odgovor razne četniške komandante, ki so sicer preradi izrabljali njegovo ime, niso ga pa poslušali in so (tudi v Sloveniji) ukrepali na lastno pest. Sem spadajo tista naivno izdajana bianko podpisana pisma, ki jih kljub še tako težkim okoliščinam ne bi smelo biti, ker je tako via facti padala odgovornost za mnoga dejanja na samega Mihailovića. Kakšen je bil njegov stvarni položaj moremo videti iz dejstva, da ni imel absolutno nikakega vpliva na vlado, v kateri je bil minister za vojsko, in da je svoje podrejene, ki so odhajali na področje pod kontrolo gotovih četniških vojvod, opozarjal, da ne more jamčiti za njihova življenja.

Kar zadeva politično plat njegovega odporništv, se ni mogel - kakor na primer partizani - brezpogojno nasloniti na nobeno politično organizacijo in preko nje odločilnejše vplivati na potek dogodkov. S tem nikakor ne mislim reči, da bi naj bil Mihailović politično sposoben odtehtati kakega Tita; daleč od tega. Na kaj takega tudi sam nikdar ni mislil, saj imanovanja za ministra vojske, po srbski tradiciji, ni smatral kot političen položaj, kar je v osnovi zgrešeno. Imenovanje bi moral odkloniti, v kolikor seveda zaradi notoričnih razmer v emigrant-skih vladah ni bil postavljen pred izvršeno dejstvo. To se mu je pozneje otepalo in zaradi tega ga še zdaj nekateri - formalno seveda čisto pravilno - smatrajo za soodgovornega za početja begunskih vlad, na katera pa sam ni imel vpliva.

Četudi ni mogoče reči, da je bil, politično vzeto, nazadnjaških nazorov - in če nič drugega, vsaj kakega navdušenja za monarhijo ni kazal, - imam vtis, da je prepozno sprevidel, da je v odporniškem gibanju politična stran čisto daleč bolj važna kot vojaška, in da je bila spričo nerešenih političnih vprašanj predvojnne Jugoslavije gotovo primarnega pomena. Vprašanje pa je, če bi tu mogel kaj več storiti, tudi če bi hotel. Pričel je iz nič, sam prvenstveno vojak, da o zapletenosti, počasnosti in v osnovi kompromisnosti sistema političnih strank ne govorim, če že absolutne nedoraslosti begunskih vlad, od koder bi morala prihajati politična iniciativa, sploh ne jemljemo v poštev.

O Draži Mihailoviću so pisali in bodo še pisali knjige, pa je torej izključeno da bi bilo mogoče v kratkem spominskem članku zadovoljivo obdelati tako širok predmet. Hotel sem zato le opozoriti na nekaj okoliščin, ki jih je treba upoštevati, kadar razpravljamo o Mihailoviću. Teh okoliščin resen, odgovoren človek ne bi smel ignorirati, pa čeprav se ta v osnovi ne bi strinjal, da je bilo politično modro začeti z odporom proti okupatorju.

V bistvu gre za to, da človeku, ki je iz čistih namenov začel osvobodilni boj, takrat ko so bili domači komunisti v stvari še na strani Hitlerja, ne delamo krivice, če mu že nočemo priznati kakih posebnih zaslug. Pokazal se je moža, ko je odklonil zavezniško ponudbo, da ga prepeljejo v inozemstvo, pa čeprav je tedaj že kazalo, da je njegova igra izgubljena. Žrtvoval je življenje za stvar, ki jo je pričel, in vsaj pred tem bi morali vsi pošteno kloniti glave in počastiti njegov spomin.

D. P.

"TUKAJ RADIO PARIZ" V mesecu maju je pariški Radio ponovno pričel oddajati v slovenščini in to ob 18.30 po pariškem času. Čeprav ta dnevna oddaja traja samo deset minut, je vest razveselila slovenske poslušalce.

CIRIL ŽEBOT :

PODTALNA SLOVENSKA VLADA

POJASNILO O DELU PROFESORJA ERLICHA

V posnetku sestavka "Po dvajsetih letih" (iz 'Slovenske poti', januar 1966) je 'Klic Triglava' v majski številki, brez dvoma nehote, objavil v bistvu zmoten komentar k predlogu prof. Erlicha, začetkom maja 1941, za ustanovitev podtalne slovenske narodne vlade, kakor da je ta Erlichov predlog "menda bil tisti o Intermariju".

Ta domneva je zmotna, ker takratni predlog prof. Erlicha nima nobene zveze s poznejšimi osnutki širših poveljnih zvez. Na svoji težki poti iz Ljubljane do Črne gore in nazaj (od 6. aprila do 4. maja 1941) je profesor Erlich bil živa priča začetkov takratne tragedije v najrazličnejših predelih Jugoslavije od Slovenije do Črne gore in pri samem vrhu umikajoče se jugoslovanske vlade, katere nujni poziv ga je bil spravil na pot. Ta edinstvena opazovanja in spoznanja aprilskega razsula (ter Erlichove bogate življenjske izkušnje, iz Koroške pred in med prvo svetovno vojno, na pariški konferenci 1919 in skozi vsa domača previranja v demokratičnih in diktatorskih razdobjih predvojne Jugoslavije) so profesorja Erlicha prepričale, da je v okoliščinah aprilskega razsula takojšnja organizacija podtalnega narodnega vodstva (zasilne vlade v elementarnem smislu tega pojma) za slovenski narod takrat bila zgodovinski imperativ.

Pri Erlichovem predlogu začetkom maja 1941 ni šlo ne za kakršnokoli konkurenco odsotni jugoslovanski vladi neznano kje v begunstvu (takrat menda v Palestini), ne za take ali drugačne programe poveljne politične preureditve. Po Erlichovem čutu in predlogu je takrat šlo samo za to, da se od razsula Jugoslavije popolnoma odrezano, ozemeljsko razsekano in skoraj dobesedno na narodno smrt obsojeno slovensko ljudstvo takoj živo zave, da ima v času svoje največje stiske, ko na njegovem ozemlju ni bilo več sledu jugoslovanske oblasti in varstva, svoje lastno narodno vodstvo za doseg treh nespornih ciljev - ohranitve, osvoboditve in združene Slovenije. Legalne in diplomatske forme takrat niso igrale nobene vloge. Zanje je bilo dovolj časa. (Tudi poznejša komunistična OF se je šele 1943 formalno vključila v zvezni jugoslovanski okvir). Mudilo pa se je, strašno mudilo, ustanoviti učinkoviti domači vodstveni center, ker je slovensko ljudstvo takrat bilo pahnjeno v razmere, ki so bile zelo podobne od vseh strani preganjani čredi brez pastirja. To je profesor Erlich takrat uvidel, hotel in z največjo resnostjo predlagal. Po njegovem bi podtalna slovenska vlada morala osebno in politično biti popolnoma ločena od okupacijskih upravnih organov in uradov. Kot neposredni primer je profesor Erlich takrat (4. maja 1941) izrecno podčrtal načelno in praktično inkompatibilnost članstva v takratni ljubljanski konsulti in v predlagani podtalni narodni vladi za Slovenijo.

Domači politiki so Erlichov predlog zavrnilo kot neizvedljiv in nepotreben. Kmalu za tem pa jih je komunistična OF zgodovinsko prehitela. Tudi londonska vlada se je zavedla svoje brezvplivne odsotnosti od domačih dogajanj šele, ko je bilo že prepozno. (Ko se je profesor Erlich 15. aprila 1941 v Nikšiću poslavljaj od vlade, ki se je stlačila v tri bombnike za polet v Grčijo, je njene člane

skrbelo vse drugo kot pa poglavitno vprašanje, kaj tedaj ukreniti na zapuščenem in razsekanem ozemlju njene bivše oblasti. To velja tudi za pokojnega ministra Snoja, ki se je tri leta pozneje korajžno a brez haska spustil med partizane v Beli Krajini. Bil sem tudi sam v Nikšiću tistega dne in vem kako je bilo.)

Intermarij, ki ga 'Klic Triglava' izrecno omenja, ni imel z Erlichovim predlogom najmanjše zveze. To ime datira šele iz druge polovice 1944 v osvobojenem Rimu, kjer smo po iniciativi poljskih politikov v okolju Andersove divizije ustanovili Zvezni klub srednje Evrope (v katerem so poleg Poljakov in drugih narodnosti bili tudi Slovenci, Hrvati in Srbi) na programu zveze svobodnih držav med Baltikom in Egejem (inter-marium) za rešitev transverzalne Evrope pred grozečo ji železno zaveso. (Avstrije ni bilo niti v Klubu niti v programu Intermarija.) Tudi to vem, ker sem bil tam in postal glavni tajnik Kluba, čigar predsednik je bil Dr. Miha Krek. (Razlog tako neobičajno močne slovenske prisotnosti v širokem mednarodnem okviru je bil v tem, ker so takrat še vsi čutili, da je Slovenija s Trstom verjetno bila edina ozemeljsko-politična enota v transverzalni Evropi, ki bi jo zavezniki še utegnili izvzeti iz naglo naraščujoče sovjetske zone.)

Profesor Erlich je takrat bil že dve leti v grobu. (Komunisti so ga ubili 26. maja 1942.) Je pa res, da je prof. Erlich potem, ko je njegov nujni predlog za ustanovitev podtalne slovenske vlade že bil dokončno odklonjen in zato brezpredmeten, sestavil teoretični osnutek (v obliki točkovanega zapovrstja konciznih propozicij) za povojno zvezo držav slovanskih narodov od Poljske do Bolgarije, s skupno mejo med Slovenci in Slovaki skozi razširjeno Prekmurje in Gradiščansko. Ta osnutek je prof. Erlich poslal slovenskim članom jugoslovanske vlade v Londonu kot študijo v zvezi s takrat začetimi razpravami na Zapadu o povojni preureditvi osvobojene Evrope. Tudi to vem, ker sem osebno tipkal tisti Erlichov osnutek.

Po Erlichovi smrti je Borut Bober s skupino strokovnjakov na osnovi Erlichovega osnutka napisal obširnejšo razpravo (s šestnajstimi kartami) o vlogi Slovenije v takem širokem povojnem zveznem okviru. Razprava je bila izdana v obliki tipkane knjige v zelo omejenem številu izvodov pod naslovom "Narod sredi Evrope" (Ljubljana, maj 1943, str. 112). Tudi ta razprava je bila poslana v London. Znano mi je, da sta vsaj dva izvoda te knjige ohranjena.

Toliko v popravek in pojasnilo k zmotnemu komentarju, ker profesor Erlich sam ne more več pričati o svojem izrednem delu. V zaključek naj mi bo dovoljeno uporabiti to priložnost, da izrazim upanje, da bodo prihodnje leto ob 25-letnici Erlichove smrti mogli in smeli vsi Slovenci dostojno počastiti spomin tega čudovitega Slovenca.

BRAVISSIMO!

Ako Evropska zveza narodnih manjšin še nima svojega odlikovanja, ki bi ga letno podelila tisti oblasti ali osebnosti, ki je največ storila, da bi svet prikazala dejansko stanje, v katerem živi neka manjšina, potem svetujemo, da čim preje uvede tako odlikovanje in ga letos podeli tržaškemu demokrščanskemu tajniku ali pa kar predsedstvu italijanske vlade, kateremu je uspelo tako zgovorno in učinkovito, pred evropskim zborom, dokazati, kako se mora slovenska narodna manjšina v Italiji - 23 let po padcu fašizma in 21 let po padcu njegovega zaveznika nacizma, - še vedno boriti s fašističnimi zakoni. Ko so bili delegati za kongres Evropske zveze narodnih manjšin, prve dni junija v Gorici, že na poti, je italijanska vlada odklonila dovoljenje za ta mednarodni kongres, češ da ni bilo, v skladu s fašističnim zakonom iz leta 1935 - prijavljeno eno leto preje, dasi je goriška kvestura ob sami prvi prijavi izjavila, da ni potrebno nikakšno posebno dovoljenje.

UREDNIŠTVO

"Odhirto pismo vam, naši očetje"

Ponatis iz ljubljanskega študentskega lista 'Tribuna', XIV/16.

Objavljamo pismo kolega, ki želi ostati neznan. Berite pismo kot to, kar je: preprosta izpoved mladega človeka. Tako se vam ne bo težko znajti v svetu, ki vam ga skuša odkriti enostavna govorica tistih redkih in izbranih trenutkov našega življenja. Naj bo to pismo eden teh pogovorov, ko si morda z negotovim, pa odkritim glasom drug drugemu pripovedujemo svojo in skupno resnico.

Vseeno, če je beseda včasih preprosta, morda okorna: čim preprostejša je, tem bolj je odkrita, tem bolj neposredna. - Vseeno, če se beseda včasih trga, stavek lomi: težko in boleče je pripovedovati svojo stisko, čim bolj se beseda trga, tem jasneje govori stiska iz nje.

Pismo našega neznanega kolega ni samo preprosta izpoved: to je pričevanje o veliki stiski, o dramatičnem trenutku življenja. Zato je še tem bolj dragoceno. Tisti, ki doživljajo podobno, tisti, ki so že preživeli, pa tudi tisti, ki se niso, bodo morda začutili, da morajo odgovoriti svojemu kolegu: TRIBUNA bo objavila vse iskrene in poštene prispevke.

Berite to pismo kot to, kar je: videli boste, da nam neznan kolega ni tujec; vsak dan ga srečujemo na predavanjih, v menzi nam sedi nasproti - in ko se nam pred spanjem že na pol motne misli podijo po glavi, morda spregovorijo iz nas samih.

Pismo je naslovljeno na naše očete: verjetno to sledi iz same narave piščeve stiske. Ampak berimo ga, kot da je naslovljeno nam, kolegom. Saj smo se že tudi sami obračali k očetom v svojih težavah; večinoma nismo dobili tištega, kar smo pričakovali. Pa saj tudi dobiti nismo mogli: vsakdo mora najprej sam opraviti s sabo in s svojim svetom; pomoč te lahko samo podpira v teh odločitvah, ki pa zmerom ostajajo tvoje in samo tvoje. Prav v tem je njihova veličina - in tudi tvoja.

Berite to pismo kot to, kar je in berite ga, kot da se obrača na vsakogar med nami. TRIBUNA pa bo po svojih možnostih pomagala, da se bomo kolikor mogoče iskreno in temeljito pogovorili.

● Za uredništvo: Rastko Močnik

Pišem v trenutku razdvojenosti in obupa. Nekdaj sem bil mladinski funkcionar z vso vero v dobroto svojih dejanj. Mnogo ur sem prečepel po sestankih, ostali čas sem študiral, kajti šole nisem zmagoval brez vsakega napora, tako da sem bil na pol izoliran od sošolcev in sošolk. Vse odmore sem bil zaposlen ali pa se pogovarjal z ravnateljico ali profesorji. Danes se mi zdi celo, da so me sošolci odklanjali, vendar takrat tega nisem opazil: moja mladost je bila posvečena višjim ciljem - vrednejšim principom.

Danes sem študent. Mnogo več razmišljam in mnogo več sem med ljudmi. Imam vrsto kolegov, kolegic, vedno znova se vračam v vas med vaščane in delavce. Vendar nečesa nimam več: zaupanja.

Nezaupanje, to je čudna beseda. To je nekaka oznaka za celo vrsto drobnih razočaranj, za celo vrsto stvari, v katere ne verjamem več, za dolge dneve razglabljanj in pogovorov. To je oznaka za razpoloženje skoraj vseh izmed nas...

Poskušal sem in še poskušam, kakor je nekoč zapisala Tribuna, "biti prisoten v našem družbenem prostoru". To pa pomeni, da ne zapiram oči pred stvarmi, ki bi jih rad spregledal, in ne zatiskam ušes besedam, ki bi jih rad preslišal. Toda teh besed in stvari je bilo vedno več in vedno težje sem jih vsklajeval s svojo vero in s svojim zanosom. Vedno težje, dokler nazadnje nisem zmozel več... vendar nisem obupal, nisem, enostavno nisem mogel verjeti, da se vse tisto, za kar sem žrtvoval polovico in več svojih dni ruši in izginja. Nisem hotel verjeti vsem tem stvarim in besedam, ki so se mi zdele kakor pomota, kakor zabloda, kakor zlagana in pretirana in umazana neresnica...

Tu gre za celo vrsto stvari. Morda me danes, ko sem študent, najbolj boli prav to, kar me tudi neposredno zadeva. Spomnim se, ko sem nekoč poslušal enega najvišjih slovenskih družbenih delavcev, ko je govoril tik pred reformo. Reforma ne sme in ne bo nikogar prizadela. Z zanosom sem ga poslušal in verjel, da je reforma zdravilo za mnoge čudne stvari, ki so se mi že takrat razodevale. Vendar se mi danes te besede zdijo zlagane, neresnične. Včasih pomislim, če ne celo namenoma neresnične. Zlagane se mi ne zde zato, ker imam 20.000 din. štipendije, za sobo pa s kolegom plačujem vsak 13 tisočakov (pred reformo 10.000) in še vodo in elektriko posebej; ker se je hrana znatno podražila, da o vseh ostalih stvareh ne govorim, štipendije pa mi vkljub prošnji niso zvišali; temveč zato,

ker vidim, da v prav takem položaju živi še cela vrsta mojih kolegov. V položaju torej, ki se je poslabšal vsaj za 30%. Vendar to ni bistveno, najbolj boleče je to, da tega ne upamo zapisati, da si tega ne upamo povedati na glas. Vse to le šepetamo, kakor tisto o avtomobilih, ki smo jih uvozili namesto zdravil, nato pa so jih odkupili nekateri najvidnejši funkcionarji pod posebnimi ugodnimi pogoji. Prav tako samo šepetamo o bajnih dohodkih nekaterih, ki presegajo sedemmestno število mesečno, ki pa so skriti pod žiro računi in zato privatna tajnost, skratka nekaj, kamor družba, ki jo imenujemo socialistična, nima vpogleda kakor pred vilo z živo mejo in žično ograjo in napisom na njej: Pozor, hud pes!

Tega, o čemer samo šepetamo, je vse preveč in vsak dan več. Z reformo smo na široko odprli vrata Evropi in svetu in Evropa prihaja z vsem dobrim in slabim. Zlasti slabim; toda čudno, kakor hitro se tisto, kar smo še pred letom žigosali kot najtemnejše podobe napol degradiranih kapitalističnih družb, pojavi pri nas, nam postane mnogo bolj domače, mnogo bližje in manj strašno. Zatisnemo si nosove, sprijaznimo se s tem in previdno molčimo. Še pred dvema letoma smo odhajanje v tujino imenovali za izrodek in nujno konsekvenco kapitalizma, ki izkorišča proletarijat ob pritisku armade nezaposlenih, danes pa odhajanje v tujino naravnost pozdravljamo in javno proklamiramo. In nezaposlenost bomo vsak čas sprejemali kot rešitev, ker nam bo pomagala "organizirati proizvodni proces in dvigniti produktivnost, saj bo ločila dobrega delavca od slabega, dobrega inženirja od šarlatana". In še in še: vsak dan znova spreminjamo naše sodbe, včasih mnogo hitreje kakor se spreminjajo stvari same. Vse tisto, za kar smo se še včeraj borili, danes proglašamo za zmoto. Ali pa previdno molčimo in raje govorimo o naših lavorikah, ki jih v vsakem govoru na novo pozlatimo in vpletemo mednje sveže cvetove, tako da slava naših preteklih del raste v nesorazmerje, ob katerem se mladi počutimo ničeve in dokler navadno ne odkrijemo, da je ta z lovorjem zasipana slava samo fasada za naše sedanje slabosti. In to spoznanje je za nas mlade najbolj boleče, saj pade na nas vselej nepričakovano in nas najde nepripravljene: ni res! Ni res! (pa vendarle je precej tega, na žalost, res)

In tako sem ob razmišljanju in poskusih "biti prisoten" počasi z grozo spoznaval, da tistega zanosa in zaupanja ni več. In z njim je izginjal tudi smisel mojega delovanja, saj vendar nisem mogel počenjat stvari, v katere nisem verjel. Videl sem mnogo preveč slabega, da bi verjel komu, ki govori o jutrišnjem dnevu v samih superlativih. Morda se vam zdim kot tisti, ki ga je pičila kača in se zdaj boji vsake vrvi. Morda sem res tak. Ne vem, vem le, da tak, kakršen sem, nisem sam.

Zdaj sem sam na drugačen način. Gledam ljudi, kako se včasih razžive, na pr. na nogometnih tekmah, ko za trenutek pozabijo na vse, na svoje delo in na plačo in na žene in na otroke, kako se sprostijo in podivjajo. Gledam jih pa premišljevam, če je to vse: da plačaš tisočaka, da se izkričiš na tekmi. In če ni vse, mar ljudje ravno ob tem ne pozabljajo na tisto drugo, mar niso vse te tekme s polnimi tribunami pa vsa ta poplava teh X-100 in kriminalk samo ventil, v katerem ljudje sproščajo vse tisto, kar jim ostane v njihovem boju za kruh. Kakor tista prastara zgodba, saj jo poznate: Panem et circenses. Seveda, danes v novi obliki - več kruha in več iger.

In tako sem izgubljal v sebi eno oporno točko za drugo, se umikal z ene barikade na drugo. Zadnjo sem izgubil takrat, ko sem v nekem javnem lokalu slučajno naletel na širšo družbo mladih ljudi, sproščenih in razigranih. Ne da bi jih hotel poslušati, sem mehanično razpoznaval besede, ki so mi udarjale na ušesa. Ne spomnim se jih in nočem se jih spomniti, toda tudi zamolčati jih ne morem. Mladi fantje, med njimi tudi troje deklet, so govorili o čudovitih poletnih počitnicah nekje na morju. O čudoviti vili, ki je last Izvršnega sveta in o še čudovitejših zabavah, ki so jih prirejali v njej. O več vilah in še več zabavah.

Pogovor se je zaključeval v načrtih za zimske počitnice. Nekje, kjer bodo dostopna smučišča. V vili, ki je, vsaj kolikor sem jih razumel, last Izvršnega sveta. Mislim, da posameznih besed, ki so mi udarjale na ušesa, nisem povsem dobro razumel, zato sem jih tudi pozabil, čeprav sem vedel, da je to pravzaprav izdajstvo samega sebe.

Toda zadnja bariera je padla in tu se problem šele začne. Ostalega vam ne bom opisoval. Mogoče je že kdo od vas kdaj občutil popolno praznoto in odsotnost vsega tistega, kar bi lahko spraševal. Kar bi ljubil, ali v kar bi veroval. Verjetno se je kdo od vas že kdaj počutil tako tujega sebi, tako lažnega in zlaganega, da je vse, kar se je dogajalo okrog njega in kar je sprejemal njegov drugi jaz, poskušal dojemati kakor igro, kot nekaj, kar se je dogajalo na odru in je laž in bo minulo in s tem bo prešla praznota in utrujenost in nesmiselnost.

Toda nesmiselnost ni minevala, temveč se je porajalo vedno več. Nepravilnosti, zmote, zlorabe, izdajstva, veze in poznanstva, blišč in beda naših lastnih misli, hotenj, obljub, dejanj in ciljev. Roko na srca - kdo od vas ne pozna vsaj petih ljudi na odgovornih družbenih položajih, v katerih brezmadežnost močno (in v štirih primerih upravičeno) dvomi?

(Konec pod "Pismi uredniku")

G.urednik! - Avtomatizacija, posledica računal, (KT 323) je problem, ki ne spada samo v delokrog inženirja, ampak tudi v delokrog politika, ekonomista, sociologa, zgodovinarja, teologa in drugih. Spada torej v območje vseh znanosti in umetnosti, ker posredno ali neposredno vpliva na dejavnost vsakega človeka. Britanski znanstvenik in pisec lord Snow je nedavno v svojem predavanju v zgodovinskem društvu (Historical Association) v Londonu dejal, da stoji človeštvo pred neizogibno revolucijo, ki bo spremenila življenje večine sedaj živečih ljudi in v neverjetnem obsegu spremenila njihove poglede, predpostavke in predsodke. Po lordu Snowu sta bili v vsej človeški zgodovini, od paleolitских časov pred 200.000 leti do danes, samo dve veliki revoluciji. Prva, kmetijska revolucija, je bila koncept kmetijstva in dognanje kako nadzorovati proizvodnjo hrane. Rezultat je bil, da so ljudje postali sposobni pridelati višek hrane in tako vzdrževati one, ki niso bili neposredno zaposleni pri pridelovanju žita. Posledica tega je bil nastanek meščanske civilizacije. Druga velika revolucija, mehanična revolucija, je nastala, ko je človek postal sposoben izdelovati stroje in z njihovo pomočjo izdelovati predmete v velikih količinah.

Danes, v drugi polovici XX.stoletja, je bilo nekaj srečnih dežel v stanju napraviti korak naprej v tretjo, še večjo revolucijo - v kibernetično revolucijo, odnosno, kot se to manj jasno imenuje, "avtomatizacijo" (namesto kibernetizacijo).

V svojih predavanjih preko BBC-ja (The Reith Lectures 1964), objavljenih v knjižici "The Age of Automation" (Doba avtomatizacije; Pelican Books, London 1966), Sir Leon Bagrit predvideva prave "revolucije" v prosveti, politiki, industriji, ekonomiji in družbi nasploh. V ekonomiji npr. bo poudarek prenešen s proizvodnje na delitev (distribucijo); v politiki bodo rasizmi, nacionalizmi in razredi polagoma zgubili vsak smisel in pomen; itd. Sir Leon poudarja razliko med dosedanjjo mehanizacijo, ki je s pomočjo orodja in strojev omogočila podaljšanje, povečanje in funkcionalno izboljšanje človeških organov - rok (razni ročni stroji), noge (razni načini prevoza), ušes (brzojav, telefon, radio), oči (televizija, teleskop, mikroskop) itd. - in avtomatizacijo (kibernetizacijo), ki ni neka še boljša in večja mehanizacija, ampak predstavlja dejansko ogromno povečanje sposobnosti in hitrosti človekovega razglabljanja, na podlagi katerega prihaja do odločitev. Odločevanje ostaja nedeljiva in neločljiva karakteristika človekove narave.

Industrijsko nerazviti narodi se lahko mnogo naučijo iz izkušenj industrijsko razvitih narodov. Na ta način lahko skrajšajo dobo mehanizacije in hitreje vstopijo v dobo avtomatizacije, v tretjo veliko revolucijo človeške družbe - kibernetično revolucijo. Sir Leon Bagrit piše: "Prepričan sem, da je namen avtomatizacije samo eden - pomagati nam, da postanemo cela človeška bitja... Če hočete biti cel človek, morate biti raznovrsten človek. Vaš duh mora biti primerno oblikovan in vaše telo mora biti primerno razvito in izvežbano. To je koncept, ki so ga imeli tudi Grki. Toda visoki nivo, ki ga je dosegla grška civilizacija, je bil možen samo zato, ker so vsakdanje monotono delo opravljali sužnji, katere niso smatrali niti za človeška bitja; nanje so gledali kot na stroje... Danes pa, če vemo, kaj hočemo, in če uporabimo suženjske usluge avtomatizacije na inteligenten in pogumen način, imamo zares možnost doseči zase visoko civilizacijo. In ko pravim "zase", mislim pri tem na vso skupnost, ne pa samo na majhno elito po grškem primeru. To je bistveni namen avtomatizacije."

VEKOSLAV FARKAŠ

★ V boga nisem nikdar verjel, čeprav zavidam tistim, ki vanj lahko verjamejo. Moja edina vera je bila povsem drugačna. Verjel sem v tisto, kar smo takrat imenovali "naša slavna preteklost". Verjel sem v tisto, kar smo imenovali "iskanje" ali sedanost in v tisto, kar smo imenovali "naša bodočnost".

Danes v to ne verjamem več. Ne verjamem v družbo, ki jo po vsej sili hočemo imenovati socialistično. Na svoja vprašanja ne zahtevam več vaših odgovorov, temveč zahtevam pravico, da si jih sam poiščem in da mi jih pustite. To je vse.

P.S. Pisma verjetno ne boste objavili, čeprav sem prepričan, da s svojimi težavami nisem edini izmed tistih, ki so bili rojeni prve dni po vojni. Naša generacija je verjetno res generacija jeznih mladeničev, huliganov, beatnikov in obupancev. Verjetno tudi takih, ki so sprijaznjeni s tem, kar je. Jaz nisem. Mogoče sem egoist, ker vas postavljam pred odločitev, da me sprejmete ali zavrnete, da moje pismo vržete v koš ali objavite - da z zamahom roke odpravite človeka ali tvegate, da se nad uredništvom in listom izvajajo sankcije, ker objavljate članke, ki v list ne spadajo, kakor verjetno ne spada to odprto pismo.

brez podpisa.

ANDREJ GLUŠIČ:

DACHAU PRED DVAJSETIMI LETI

"NITI TI, NITI DRAŽA - TODA MNOGI SO..."

IX

Oglašala se je tudi v meni pomladna sentimentalnost, toda vselej sem se spomnil sklepa, ki sem ga napravil še v bunkerju - da se ne vrnem takoj domov. Vendar nikomur, ki ni bil v nevarnosti, nisem svetoval, da naj ostane. Vsakega izmed zanesljivih prijateljev, za katerega sem bil prepričan, da mu je od komunistov življenje v nevarnosti, pa sem opozoril, naj se zaenkrat ne vrne domov. Časi so bili taki, da srce ni smelo govoriti, moral sem le mirno in trezno računati - poslušati razum. Čeprav so moja pota skozi vojno in revolucijo vodila ob samih prepadih, se še nikoli poprej nisem nahajal v tako kritičnem položaju, kot sem bil prav sedaj ob koncu vojne, ko bi morala priti rešitev...

Moje prijatelje iz bunkerja, ki so v svetu nekaj pomenili, so SS-ovci nekaj dni pred osvoboditvijo odpeljali na Tirolsko. Če bi v taborišču ostali Leon Blum ali pa angleška polkovnika Stevens in McGrath, dvomim da bi Oskar Ju ranić mogel kateregakoli izmed Jugoslovancev aretirati. Iz bunkerja sem zadnji dan pred osvoboditvijo, kakor z drugega sveta, prišel nazaj v taborišče. Tam je bilo le še par mojih sotrpinov, ki so skupaj z menoj prišli v Dachau. O onih, ki so jih kasneje pripeljali, nekatere še dober mesec pred osvoboditvijo, nisem nič vedel. Taborišče je bilo polno komunistov in jugoslovanski priporniki so bili skoraj sami partizani in ofarji. Med njimi je bila prav ona grupa oficirjev, največ mornariških, s katero sem se na nazorskem polju spoprijel že v italijanskih taboriščih. To je po italijanski kapitulaciji pobrala, ko so prišli iz Italije domov, novoustanovljena politična policija Ljubljanske pokrajine in jih poslala v Dachau. Čeprav sem bil vedno najostrejši nasprotnik kakršnekoli kolaboracije z Nemci in Italijani, predvsem pa takih političnih policij, ki so delale skupaj z Gestapo, so me ti oficirji neznansko sovražili. Tako so pred menoj stale cele vrste sovražnikov in to prav takrat, ko sem sam bil brez vsakih zvez in kar je bilo še najhujše - nisem znal niti besedice angleško. Edina rešilna bilka v tej situaciji, katere sem se takoj oprijel, je bil - kapetan Dušan Marić...

Čim je sedmega maja ameriško poveljstvo izdalo odredbo o priporniških formularjih, sem še istega dne izpolnil moj formular in ga oddal blokovnemu zaupniku - komunistu, da ga izroči Jugoslovanskemu narodnemu odboru. V formularju sem navedel, da sem bil načelnik štaba Jugoslovanske vojske v Sloveniji in da sem sodeloval z zavezniško obveščevalno službo. Upal sem, da me bo ameriška kontraobveščevalna služba (CIC), kateri so narodni odbori morali izročiti formularje, prav gotovo takoj poklicala na zaslišanje. - Toda gen. Mihailović je imel pri zaveznikih takrat zelo nizko ceno, tako je bilo potrebno še dokaj korakov in precej težkih dni čakanja, da so me poklicali na zaslišanje.

Kapetan Marić se je takoj po osvoboditvi pojavil v ameriški uniformi in kmalu nato je dobil tudi "jeep". Nekako do srede maja se je vedno družil z menoj, kar so jugoslovanski komunisti seveda zasledovali in naju pisano gledali. Zlasti jim ni bila po godu moja angleška kapa, ki sem jo trdovratno nosil. Naši ljudje in Marić sam so načrtno širili vest, da sem jaz v civilu, kar je on v uniformi. Ta govorica pa je bila le propaganda, v kateri ni bilo niti trohice resnice. Medtem so narodni odbori dobili, z ozirom na število njihove narodne skupine, eno ali dve rdeči izkaznici, na katerih ni bilo nobenih imen in oznak razen ameriške stampiljke in tekoče številke. Prosil sem Marića, naj mi preskrbi tako izkaznico, s katero se je lahko šlo v zunanje taborišče, kjer je bilo ameriško poveljstvo, in tudi v bližnje mesto. Obljubil mi je, da bo izkaznico nabavil. Nekaj dni nato pa se je začel izgovarjati. Opazil sem, da se do mene nekako ohlaja. Nekaj dni za tem mi je odprto zastavil vprašanje: "Ali si ti kdaj sodeloval z okupatorji?" Pogledal sem ga ostro in odločno odgovoril, da nikoli. Nato je dejal: "Pa vendar vzdržuješ zvezo z onimi, ki so zaprti v bunkerju." Povedal sem mu, da bi pač rad dobil tako zvezo in izvedel česa jih dolže. Nažalost pa take zveze nimam. Odgovoril je, da jih dolže, da so bili v nemški službi, ker je slovensko domobranstvo bilo pod kaman do SS-ovskega generala, da so pobijali partizane, ki so se borili na strani zaveznikov, in izdajali one, ki so borbo proti okupatorju podpirali. Skušal sem mu pojasniti položaj, ki je med vojsko in revolucijo vladal doma. Bili sta pač dve strani, ki sta se borili ena proti drugi. Torej sta obe - pobijali. Bil je to ideološki boj med starim redom in komunizmom. - Začel sem z Nedićem in s stanjem v Srbiji, ki naj bi mu bilo kot Srbu bližje. Potem sem prešel na Rupnika. - Marić je bil od aprila 1941. vojni ujetnik v italijanskih taboriščih, nato so ga Nemci pripeljali iz Italije v Dachau. Zato se ni mogel seznaniti z revolucijo, ki je vladala doma. Sovražil je Nemce, še hujše kot Italijane, komunističnih metod pa ni poznal. General Mihailović mu je imponiral, ker je prvi začel upor proti okupatorjem. Po osvoboditvi pa so se preko radia, Dahavskega Poročevalca in drugih kanalov, celo zavezniških, začele širiti ve-

sti, da so nekateri Mihailovičevi komandanti odprto sodelovali z Nemci in Italijani, da so prav zato zavezniki zapustili Mihailoviča. To je na Mariča delovalo zelo porazno. - Presekal mi je besedo: "Nedić in Rupnik sta izdajalca. To sta bili običajni nemški lutki, s katerima so se poljubno igrali SS-ovski komandanti. Menda nisem tako neumen, da bi verjel, da sta oba mogla reševati narod. Seveda, zdaj ko je vse propadlo, bi se rad vsakdo vlekel nazaj, celo sam Hitler in Pavelić!" Odgovoril sem mu, da bi preje dejal, da sta bila Nedić in Rupnik, skupaj z vsemi politikami, ki so kolaboracijo zagovarjali in podpirali, naivna politična slepca, kakor pa izdajalca. Ne more se pa zanikati, da je v njihovih enotah bilo dosti ljudi, najbrž celo večina, ki so bili naklonjeni zaveznikom in s pomočjo katerih so Mihailovičevi ilegalni oddelki dobivali orožje, municijo in drugo opremo. In prav take so Nemci, ko so jih odkrili, zaprli v koncentracijska taborišča ali pa celo postrelili. Nekateri pripadniki Nedićevih in Rupnikovih vojaških oddelkov pa so se celo pridružili Mihailovičevi gverili. Od samega začetka vojne sem odločno nasprotoval vsakemu sodelovanju z Nemci in Italijani, ker so, kot naše zemlje lačni sosedje, naši večni sovražniki. Prepričan sem tudi bil, da bodo vojno izgubili. Obesiti se na ograjo potapljajoče se ladje, pa po mojem mnenju ni posebna politična modrost. Za tako bedasto politiko lahko obsojaš voditelje, ne moreš pa obsojati malih ljudi, podrejenih vojakov, kmečkega človeka, ki so vsaj začasno, braneč svoj dom, voditeljem v dobri veri sledili. - Hlastno je zopet posegel v besedo in dejal: "Torej nisi nikdar sodeloval z okupatorjem, s 'Švabami'. Ali lahko prisežeš na to?" Odgovoril sem mu prav tako hitro, da lahko vsak čas pred komurkoli prisežem, da nikoli nisem sodeloval ne s Švabi in ne z Lahi.

TUDI POLJAKI NEZAUPLJIVI

Opazil sem, da Mariča z mojo razlago nisem popolnoma prepričal. Verjel je edinole, da osebno nisem sodeloval z Nemci in Italijani. Sam je to malo mirneje potrdil, kimajoč z glavo: "Vem, vse vem. Nisi niti ti niti Draža, toda mnogi so..." Leta kasneje sem lahko spoznal, da je kapetan Marić takrat črpal svojo "znanost" iz zaveznških vojaških priročnikov, ki so vsebovali podatke o raznih takozvanih kvislinških formacijah. - Po tem razgovoru se me sicer ni izogibal, postal pa je dokaj hladnejši do mene. Tako sem zaključil, da se lahko le delno naslonim na Mariča in da moram ubrati še druga pota za doseg našega cilja. Ta cilj je zaenkrat bil vsaj začasna odložitev povratka domov...

Rezultat mojega napada v smeri Marić je ostal neodločen. Moral sem izbrati drugo napadno smer. Za to smer so mi kot začetna osnovica služili - avstrijski monarhisti.

Osebnе zveze in poznanstva so bila med nekomunisti v dneh ko smo zadihali svobodo močnejša opora, kakor pa nazorna pripadnost. Zanašajoč se na protikomunistično orijentacijo Poljakov sem se takoj po osvoboditvi zatekel k njim po pomoč. Poljaki so bili pod močnim vplivom njihove duhovniške grupe, ki je bila nastanjena na dveh blokih z več kot dva tisoč poljskih duhovnikov. Z njimi skupaj so bili tudi naši duhovniki, ki so jim skušali pojasniti naš položaj. Uspeha ni bilo. Poljaki so se izgovarjali, da se nočejo mešati v jugoslovanske zadeve, ker so jim odnosi med raznimi tabori v naši revoluciji popolnoma nepoznani. Niti pisalnega stroja mi niso hoteli posoditi, da bi napisal našo vlogo na taboriščno poveljstvo. Poljski duhovniki so se po svojih zvezah pri ameriškem poveljstvu zavzeli le toliko, da so bili iz bunkerja spuščeni njihovi slovenski stanovski tovariši. Kaj več se od njih ni moglo doseči. Najmanjši dvom, kaj šele šepet o sodelovanju z Nemci je bilo dovolj, da so Poljaki postali hladni kot led. Tako njihovo zadržanje je pojmljivo, če se spomnimo, da so bili prvi napadeni in da se je nad njimi zil ves bes nemškega nacizma. Poljakom so bile kasnejše spremembe v obnašanju Nemcev do okupiranih narodov tuje, nepojmljive. Oni niso nikoli mogli razumeti, da vodstvo nacističnega tretjega rajha sredi vojne ni več imelo vojaških enot na pretek. Da je zlasti po italijanski kapitulaciji moralo računati že z bataljoni in ne več samo z divizijami. Da se je zato nemška politika znatno spremenila tudi do onih slovanskih narodov, katere so nacisti v začetku vojne nameravali zbrisati z evropskega zemljevida. Poljakom je bilo tuje, da so Nemci, težeč s čim manjšimi silami držati v rokah strateško važne komunikacije in centre, pozdravili vsakega ki jim je pri tem pomagal, še več, da so celo tolerirali nevtralce. Da je v takih razmerah za one grupe, ki so želele za časa okupacije ohraniti red in mir in so se tako, nasprotujoč oboroženemu odporu proti okupatorju, znašle v kontrarevoluciji, bil naslon na Nemce sicer neprijeten, toda logičen in razumljiv; tega Poljakom ni bilo mogoče dopovedati. Iz nepopisnega trpljenja, ki ga je pod nemško okupacijo moral prestati poljski narod, se je rodilo neizmerno sovraštvo do Nemcev in vsega kar je bilo z njimi v kakršnikoli zvezi. V sovraštvu do Nemcev in kolaboraterjev so Poljake nadkriljevali edinole Čehi. Pri takem stanju smo morali opustiti vsako nado, da bi nam nekomunistični Slovani pomagali reševati domobrince, ki jih je Juranić zaprl v bunker.

(V naslednjem poglavju, ki ga bomo objavili prihodnjič, govori avtor o svojih stikih z avstrijskimi priporniki, ki so nato intervenirali pri Amerikancih ter o komunističnem poskusu, da bi ga aretirali in zaprli v bunker.)

V Beogradu se je od 7. do 10. junija vršil šesti kongres Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije. Preko osem milijonov članov SZDLJ je bilo na kongresu zastopanih po 838 delegatih (za vsakih 10.000 članov en delegat; 72 iz Slovenije). S predstavniki Zveze mladine, sindikatov, in drugih organizacij je bilo na kongresu preko 1400 delegatov in gostov, med njimi tudi predstavniki 52 tujih strank in gibanj. Med slednjimi so največjo pozornost posvečali ge. Bandaranaike, bivši predsednici ceylonske vlade.

Prvi govornik na kongresu je bil Tito. Dejal je, da čeprav je Socialistična zveza dosegla velike uspehe, bi onraje govoril o stvareh, ki niso pozitivne v družbenem življenju Jugoslavije in za katere del krivde zadene tudi Socialistično zvezo in ne le komuniste. Socialistična zveza bi morala bolj aktivno spremljati procese v samoupravljanju in nastopati bolj odločno proti raznim odklonom. Tako bi bilo manj negativnih stvari.

Nekateri menijo, da si Socialistična zveza in Zveza komunistov odvzemati druga drugi pristojnosti. To vprašanje ni dovolj razčiščeno pri nekaterih članih Socialistične zveze in celo pri nekaterih komunistih. "V tem pogledu ni nobenega dualizma." Zveza komunistov je idejni in politični usmerjevalec družbenega življenja in to usmerjanje poteka znotraj same socialistične zveze. "Ne gre torej za dve organizaciji, ki bi se postavljali druga proti drugi ali ki bi se druga drugi vmešavali v pristojnost, marveč gre za celoto."

Gospodarska reforma, katero smo začeli uveljavljati lani, je bila sprejeta "z velikim navdušenjem". Stvar članov Socialistične zveze je zdaj, da pazijo, da se izpolnjujejo sklepi VIII. kongresa Zveze komunistov in V. plenuma centralnega komiteja, na katerih se je mnogo govorilo o reformi, ki ni samo gospodarska ampak tudi družbena.

Prešli smo zelo zelo težavno obdobje v naši socialistični graditvi. Imeli smo objektivne in subjektivne težave - ljudje so delali napake. Neki menijo, da je treba vlagati v nova podjetja ne glede na to, da so ljudje že dali veliko od sebe. "Naši delovni ljudje niso več pripravljeni zategniti jermena." Investicije se morajo zmanjšati in usmeriti za modernizacijo gospodarstva, zdravstvo, šolstvo in postopno zvišanje življenjskega standarda.

Da pa bomo to dosegli potrebujemo mir. Zunanja politika Jugoslavije sloni na načelih miroljubne koeksistence. Z nekaj drugimi nevezanimi državami smo izdali apel, da se ustavi prelivanje krvi v Vietnamu. Vendar so to v Vietnami in Kitajci razumeli kot pomoč Amerikancem, medtem ko so drugi ta apel pozdravili. Zelo smo bili veseli, ko so se novo osvobodene dežele v Afriki začele razvijati v napredni smeri. Te dežele so tudi samostojno glasovale v Združenih narodih. To ni bilo povsod imperialističnim silam, ki so začele delati z novimi metodami, da bi preprečile napredni razvoj v Afriki. Tako je prišlo do sprememb režimov v nekaterih deželah.

Kljub vsem pritiskom pa postaja politika nevezanja zopet aktivnejša. Položaj v Evropi se je umiril. Atlantska zveza ni več kar je bila. Francija tudi ni več taka kot je bila. V ljudeh se utrjuje prepričanje, da socializem ne ogroža drugih držav. "Mi komunisti ne mislimo izvažati ideologije." Čemu potem Atlantska zveza? "Če so jo ustanovili zato, ker so se bali, da bi se socializem vtihotapil na Zahod, potem mislim, da je ta zveza preživela." Socialistične dežele hočejo mir. "Toda če vzdržujejo Atlantsko zvezo zato, da bi jutri prekreževali Evropo, potem se tisti, ki tako mislijo motijo. Kajti takega prekreževanja ne bomo dopustili." "Jaz bi želel, da ne bi bilo Atlantske zveze," je pribil Tito.

SAMO KOMUNISTI POZNAJO BISTVO DRUŽBENIH GIBANJ

Drugi je na kongresu govoril Lazar Koliševski kot predsednik SZ. Rekel je, naj bi Socialistična zveza "delovnim ljudem in občanom" v polni meri zagotovila, "da bodo še neposredneje delovali v družbenopolitičnem življenju in vplivali na odločanje v družbenih zadevah." V SZ naj bi v večji meri prišli do izraza vsi sloji družbe, naj bi se svobodneje izražali interesi delovnih ljudi in križala različna mnenja in ideje, da bi prišli tako "do najbolj naprednih in v danem trenutku najbolj realnih gledišč." SZ se bori proti starim, konzervativnim in nesocialističnim nazorom, toda važno je "zagotavljati kar največjo strpnost in demokratično ozračje v razpravi, ker je to pogoj za svobodne in ustvarjalne dialoge delovnih ljudi." Takšna praksa zagotavlja, da po razpravi natančno vedo, kaj so sprejeli kot skupno stališče, namesto da bi zbori potekali v formalističnih pogovorih ali monologih, ali da bi nekritično ploskali vsakemu predlogu. "SZ ne obstoja zato, da bi v njej potekale formalistične ali abstraktne razprave, ki nikogar ne zavezujejo; še manj pa zato, da bi bila osnova za poskuse, da bi posamezna vprašanja urejali s pritiski avtoritet, ali kot mesto, v katerem bi posamezna ali skupna gledišča in interese vsiljevali kot splošno družbena, da bi si pridobili te ali one privilegije in pozicije."

Koliševski je poudaril čedalje večji pomen skupščin za nadaljnjo krepitev samoupravljanja. Načelno so ta vprašanja

Besedilo Protokola o pogovorih med predstavniki SFRJ in Svete stolice bomo komentirali prihodnjič. Uredništvo.

* šanja jasno formulirana v ustavi. Med družbenopolitično dejavnostjo občanov in delom skupščin naj bi obstajala organska povezanost. "Občani in delovni ljudje se združujejo v SZ, da bi načenjali in odkrito razpravljali o vseh problemih družbenopolitičnega in gospodarskega razvoja. V SZ se kažejo in politično lomijo tudi številni idejni problemi... Tembolj je torej potrebno, da komunisti delujejo v SZ. Njihova dejavnost je nujna predpostavka nadaljnjega razvijanja neposredne socialistične demokracije in SZ kot organizma, v katerem se izraža politično življenje naše družbe. Zato morajo biti komunisti v SZ ne samo pričujoči, marveč morajo sodelovati tudi v odkritem boju, da se na demokratični podlagi sprejmejo najbolj napredna stališča. Člani ZK delujejo v SZ kot njeni člani z močjo argumentov in poznavanjem bistva družbenih gibanj, s svojo doslednostjo ne pa z avtoriteto organizacije ZK in njenih vodstev." To je bilo določeno na 8. kongresu ZK, kjer so rekli, naj komiteji ne sprejemajo sklepov sami zase in nato dajejo direktive drugim organizacijam.

Vladimir Bakarić, eden od vodilnih komunistov, kateremu pripisujejo "napredne" poglede, je megleno priznal, da se manjšina v Zvezi komunistov že nekaj let bojuje z nazadnjaško večino, ki pojmuje oblast na stalinistično (t. j. etatizem) in ki se boji, da komunistom uhajajo vajeti iz rok. Pri tem je celo nejasno namignil, da partija vsaj v starem pomenu besede ni več potrebna za socializem.

Z DELAVSKIM RAZREDOM - PROTI (NAŠI) OBLASTI ?

Bakarić, politični sekretar CK ZK Hrvatske, je 18. maja govoril v Centru za politične študije in izobraževanje v Beogradu. Dejal je, da "osnovni člen pri graditvi socializma" nehuje biti oblast in postaja organizacija neposrednega proizvajalca, tako da "delo v državnih organih ni več poglavitno". Komunisti kot najbolj zavestni del delavskega razreda morajo biti borbo tam, kjer je delavski razred, in ne več v državni oblasti. Zaradi tega so bile v Zvezi komunistov velike debate in "nato so nastali precejšnji pretresi, ker mnogi niso razumeli, kaj se dogaja." Skrbelo jih je, če bodo brez centralizacije lahko obdržali enotnost. "Zdaj se je kar naenkrat zdelo, da je partija razbita." Enotnost res ne bo več slonela na centralnih sklepih oblasti. Na zadnjem plenumu je Tito zahteval demokratski centralizem, da bi prenehali z debatami, "ki so v resnici končane, in da bi na tem novem programu, na novi etapi naše revolucije, ustvarili enotnost znotraj ZK."

V teh debatah so pogosto obravnavali pravico manjšine, ker "je zmeraj manjšina tista, ki da nekaj novega," kaj ti nekateri doumejo tisto, kar se dogaja, hitreje kot drugi. "Pri nas se je ta manjšina, ki je prej doumela, bojevala za to, da bi razumeli družbeno preobrazbo znotraj Zveze komunistov. In to je postala politika ZK, politika njene večine." Pri tem naravnem procesu bi napačno storili, če bi večina odločala z avtomatičnim glasovanjem, ker bi se ZK znašla na strani etatizma in zaviranja produktivnih sil, tako da ne bi bila več vodilna sila. "To kaže, da je polemika o manjšini in večini po mojem najglobljem prepričanju zdaj docela brezpredmetna."

Čeprav je delavski razred mlad, ni treba, da bi partija stala nad njim kot pokroviteljica. Z uvedbo dohodkovega načela so ustvarili take družbene odnose, da delavski razred obnavlja socialistične odnose, "ne glede, ali kdo to hoče ali ne in ali je delavski razred star ali mlad," prav kot je kapitalist iz svojega profita obnavljal kapitalistične odnose, "čeprav se ni združeval v partije". Res je, da nekateri delovni kolektivi pojedó ves dohodek, namesto da bi ga del naložili, toda krivda je v tem, da mnogokrat ni jasno, kaj je zares dohodek, kar bo treba določneje urediti. Bakarić je govoril tudi o "ekcesih med mladino" in dejal, da skupine maturantov vpijejo po ulicah do treh ali štirih zjutraj. "Povedati pa moram, da so mladi fantje takrat, ko je maturiral moj oče, počenjali isto, kar počenja današnja mladina: njihova poglavitna skrb je bila, da so si kupili palico in klobuk in da so razgrajali po mestu." A ko je bil Bakarić maturant, se je sramoval takšnega vedenja.

GAJŠEK OPROŠČEN: (Glej KT 324) Ljubljansko okrožno sodišče, ki je Vladimira Gajška obsodilo pogojno na 14 dni zapore zaradi vzbujanja verske nestrpnosti, se je premislilo. Gajšek, avtor pesmi "Sveta družina", proti kateri so se pritožili slovenski katoliški škofje, je vložil priziv na Vrhovno sodišče SR Slovenije, ki je določilo, da se je okrožno sodišče "formalno pregrešilo zoper zakon" in je sodbo razveljavilo. Na novem procesu "niso mogli ugotoviti, da je Gajšek nameraval vzbujati versko nestrpnost". Za kaznivo dejanje vzbujanja verske nestrpnosti "mora namreč obstojati objektivni in subjektivni dejanski stan - to je, da mora obstajati direktni ali e-

ventualni naklep". In ker niso mogli ugotoviti Gajškovega naklepa, so ga "zaradi pomanjkanja dokazov" oprostili. Gajšek je tudi trdil v svojem zagovoru, da je pesem napisal že pred tremi leti in bi jo - v kolikor bi hotel vzbujati versko nestrpnost - objavil takoj, pa jo ni. Sodnikom je tudi povedal, da bo ta pesem vključena tudi v njegovo zbirko, ki bo v kratkem izšla pri OBZORJU v Mariboru in FORUMU v Novem Sadu.

OBLETNICE IN POKOJNI: 70-letnico rojstva sta nedavno praznovala skladatelja Karel Pahor in Danilo Bučar. Umrl je akademik Anton Melik.

IVAN STANIČ

PRED ZAKLJUČKOM LISTA: Vječeslav Holjevac, član CK ZK Hrvatske in bivši "župan" Zagreba je bil odstavljen kot predsednik odbora za podeljevanje nagrad, ker ga ni pri nagrajevanju urednikov revije 'Praxis', katero je Tito označil kot heretično, vodil akademski ampak politični kriterij.

Vauhnik: Nevidna fronta

Broširano: 36/-
Vezano: 40/-

Kakšno vlogo igrajo vojaški atašeji v mednarodni diplomaciji, kakšen more biti njihov vpliv na zunanjo in notranjo politiko rodne države, nam je obširno popisal polkovnik Vauhnik, poslednji jugoslovanski ataše v Berlinu pred vojno.

Sirc: Inflacija u SFR Jugoslaviji

V Angliji: 2/6
Izven: \$0.50

Za kaj dejansko gre pri sedanji gospodarski reformi v Jugoslaviji, pred kakšnimi težavami in nevarnostmi se nahajajo jugoslovanski oblastniki, je orisal Dr. Sirc, docent za politično ekonomijo na glasgowski univerzi. (V srbohrvaščini.)

Zbornik 'Svobodne Slovenije' 1966

V Angliji: 26/-
Izven: \$3.50

Če se je celo Svobodna Slovenija ojunačila in v sijajno dokumentirani razpravi prikazala borbo koroških Slovencev za slovenski verouk, potem mora biti resnica v nebo vpijoča! Kaj je bistvo slovenskega narodnega vprašanja - o tem življenjskem vprašanju razpravlja trinajst slovenskih javnih delavcev. Ali obstoja kakšna stična točka med zagovorniki samostojne Slovenije in onimi, ki iščejo mednarodno mesto na še Slovenije v okviru skupnosti južnoslovanskih narodov? So si mar po anketi bližji ali bolj oddaljeni?

Na prodaj pri Založbi Slovenske Pravde, 76 Graeme Road, Enfield, Middx

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel.: ENField 5097
Uprava: BM / TRIGLAV LONDON W.C.1.

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga SLOVENSKA PRAVDA, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Anglija: 1.4.0	Finska: 10.-	Nemčija: 13.-
Argentina: 500.- (1100.-)	Francija: 12.-	Švedska: 15.-
Avstralija: 1.10.0 (£A 3)	Italija: 2000.-	Urugvaj 50.- (110.-)
Avstrija: 40.-	Kanada: 3.50 (\$ 7.00)	U.S.A.: 3.50 (\$ 7.00)

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

Južna Amerika: Boris Kresnik, 1346 Calle Mariano Acosta, Mar del Plata

Buenos Aires z okolico: Franc Oblak, Mendoza 5663, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada

Skandinavija: Jože Rozman, Ristolantie 3 A 8, Helsinki, Finska